

УДК 657.41/442.4:336.647/648

Легенчук С.Ф.*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і аудиту**Житомирського державного технологічного університету***Яковець Г.Ю.***аспірант кафедри обліку і аудиту,**асистент кафедри обліку та аудиту, кафедри бухгалтерського обліку
та аналізу за видами економічної діяльності**Житомирського державного технологічного університету*

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА РИЗИКИ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена дослідженню особливостей венчурного фінансування інноваційних підприємств. У процесі дослідження з'ясовано основні ризики, що супроводжують венчурне фінансування підприємств. В статті охарактеризовано основні принципи обліку венчурної інвестиційної діяльності у процесі фінансування інноваційних підприємств.

Ключові слова: венчурний капітал, венчурне фінансування, ризики венчурного фінансування, венчурний капіталіст, бухгалтерський облік венчурного фінансування, інновація.

Легенчук С.Ф., Яковець А.Ю. ОСОБЕННОСТИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И РИСКИ ВЕНЧУРНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена исследованию особенностей венчурного финансирования инновационных предприятий. В процессе исследования установлено основные риски, сопровождающие венчурное финансирование предприятий. В статье охарактеризованы основные принципы учета венчурной инвестиционной деятельности в процессе финансирования инновационных предприятий.

Ключевые слова: венчурный капитал, венчурное финансирование, риски венчурного финансирования, венчурный капиталист, бухгалтерский учет венчурного финансирования, инновация.

Legenchuk S.F., Iakovets A.Ju. FEATURES OF ACCOUNTING AND RISKS OF VENTURE FINANCING INNOVATION ACTIVITY

The article investigates the features of venture financing of innovative enterprises. The study found the main risks that accompany the venture capital companies. The article describes the basic principles of accounting venture capital activity in funding innovative enterprises.

Keywords: venture capital, risk of venture financing, venture capitalist, accounting venture financing, innovation.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток будь-якого сучасного суспільства є неможливим без залучення венчурного капіталу, який поєднує у собі фізичний та людський капітали, а також інформацію та знання. Венчурний капітал є також елементом системи фінансування інновацій, а його використання має на меті вирішити проблеми, що супроводжують економічне зростання суб'єкта господарювання та країни в цілому (підвищення конкурентоспроможності економіки, забезпечення довгострокового стійкого економічного зростання, зменшення безробіття, збільшення податкової бази і т.д.), проте існуюча система державної підтримки венчурного фінансування не є цілісною та урівноваженою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та особливості відображення в системі бухгалтерського обліку венчурного капіталу та венчурного фінансування виступали предметом дослідження таких вчених, як Бабінської О.В., Вілецької Г.М., Брикової І.В., Войтишкіної А.Л., Грозного І.С., Денисенко О.М., Денисенко О.П., Кузьміна О.Є., Лігузової В.О., Литвина І.В., Мартякової О.В., Мошенського С.З., Назаренко К.В., Нікконен А.І., Петрука О.М., Пікуліної Н.Ю., Поручника А.М., Редіної Н.І., Саєнко К.С., Тарасенко І.В., Трикоз І.В., Череп А.В. та інших.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати дослідження, яке полягає в пошуку нових рішень в сфері облікового відображення венчурного фінансування інноваційної діяльності підприємств в умовах невизначеності економіки та великих ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стрімкий розвиток сучасної економіки стає неможливим

без використання та провадження новітніх технологій. А це, в свою чергу, обумовлює пошук нових джерел залучення додаткових коштів. Зокрема, венчурне фінансування як альтернативне та перспективне джерело залучення додаткових коштів для розвитку малого та середнього бізнесу в світі набуло чималих обертів. За сучасних умов розвитку економіки лише венчурні інвестиції можуть стати потужним каталізатором у розвитку вітчизняних підприємств, метою яких є не тільки стабілізація фінансового стану після фінансової кризи, але й досягнення надійної конкурентоспроможності на ринку та отримання високих показників, що впливають на кінцеві результати діяльності підприємств. Кінцевим та найбажанішим результатом венчурного інвестування є зростання ринкової вартості об'єкта інвестування. Зазвичай, це інноваційні підприємства, що мають на меті впровадити новітню технологію, за успішну реалізацію якої, планують отримати високі надприбутки.

Інновація – це будь-яке удосконалення, нововведення, яке серйозно підвищує ефективність системи, що діє, і затребуване на ринку. Світова практика показує, що більшість інноваційних проектів реалізуються малими і середніми підприємствами. Вони, як правило, орієнтовані на досягнення максимального результату, ініціативні, здатні за короткий час збільшувати свої обороти в десятки і сотні разів, значно ефективніше використовують досягнення науково-технічного прогресу, агресивніші в своїй експортній політиці. Слід зазначити, що орієнтація на інновації не завжди виправдана: немає однозначного взаємозв'язку між кількістю інновацій, обсягом інвестицій в них і прибутковістю або збільшенням оборотів компанії. Крім того, експерти, що мають досвід

роботи з компаніями, що виробляють інноваційну продукцію або послуги, одноставні в тому, що лише близько 5 % з них володіють потенціалом зросту і здатні стати привабливим об'єктом для вкладення ризикового капіталу [6, с. 1].

На думку Саєнко К.С., інновація – це новий або удосконалений продукт, що реалізується на ринку; новий або удосконалений технологічний процес; нова або удосконалена форма організації виробництва; нові методи управління діяльністю підприємства, що використовуються у практичній діяльності [7, с. 1].

Як зазначають Г.М. Білецька та Я.Р. Мельник, слово «венчур» (від англ. *venture*) означає ризик, що лежить в основі поняття «венчурний капітал». Якщо підприємець має унікальну ідею (інновацію), яка вже втілена у вигляді продукту або послуги й має значний ринковий потенціал, венчурний інвестор може вкласти необхідну суму в проект у розрахунок отримати великий прибуток. Звичайно, у цьому випадку інвестор поділяє з підприємцем ризик, пов'язаний з відсутністю досвіду активної реалізації продукту або послуги. Як правило, венчурний капітал інвестується в проекти, в яких немає шансу на одержання фінансування від кредитних установ. Венчурний інвестор вкладає кошти в досить велику кількість не пов'язаних між собою проектів у різноманітних сферах діяльності, тим самим диверсифікуючи свої внески з метою зниження загального ризику [2].

На думку О.Є. Кузьміна, об'єктом венчурного підприємництва є ризикова (венчурна) діяльність, у процесі якої створюються і впроваджуються нові технології, товари, послуги. До об'єктів венчурного підприємництва варто відносити інтелектуальну власність, інноваційні продукти (процеси), інноваційні програми, венчурні проекти, договори (угоди) між суб'єктами венчурної інноваційної діяльності, акції (частки) інноваційних венчурних компаній, нові технології, товарну продукцію, сировинні ресурси тощо [5, с. 129].

У свою чергу, під ризиком у сфері венчурного фінансування варто розуміти настання певних подій, що призводять до того, що і підприємство-інноватор, і венчурний інвестор не досягають своїх цілей у процесі реалізації впровадження інноваційного продукту. Венчурна діяльність є досить ризиковим бізнесом. Для інвестора найбільший ризик полягає у вкладенні фінансових ресурсів в діяльність підприємств, відносно яких немає впевненості у поверненні вкладених коштів та отриманні прибутків, так як певні гарантії в такому фінансуванні взагалі не надаються. Для підприємства-реципієнта, в свою чергу, негативною стороною такого фінансування є повна або часткова відстороненість від управління підприємством та у розподілі значних прибутків. Значні ризики венчурного інвестування зумовлені також і специфікою об'єкта вкладення, зокрема малі та новостворені підприємства характеризуються своєю неpubлічністю на початкових стадіях розвитку бізнесу. Це передбачає відсутність акцій таких підприємств у вільному доступі або взагалі неакціонерний тип власності.

У свою чергу, з метою диверсифікації ризиків венчурні фонди акумулюють фінансовий капітал з різним ступенем ризику. Наприклад, інвестування коштів в такі цінні папери, як облігації акціонерних товариств, передбачає наявність права на переважну вимогу щодо отримання доходу і повернення інвестованих коштів, тобто ризик в даному випадку є найменшим. Інвестування коштів у привілейовані акції несе у собі більші ризики і передбачає менше

прав на отримання доходу за таким видом цінних паперів, а власники звичайних акцій отримують дохід в останню чергу і, отже, несуть найбільший ризик. Якщо прибутки зростають, то власники звичайних акцій отримують відповідні переваги, бо вони мають вимогу на дохід, який залишився після виплати фіксованих процентів і дивідендів за привілейованими акціями.

Венчурний капітал – це кошти професійних інвесторів, що інвестуються в приватні компанії, які знаходяться на початковій стадії розвитку, стадії зросту або розширення бізнесу. Це інвестиції в акціонерний капітал компаній, акції яких не беруть участь у вільному обігу на фондовому ринку. Іншими словами, компанія “відає” частину себе інвесторові, але при цьому знаходить партнера, заінтересованого в розвитку бізнесу компанії і готового вкласти в неї не тільки кошти, але й свій підприємницький досвід, свої зв'язки і знання. При цьому не можна забувати, що інвестор передусім бізнесмен і його мета – отримати дохід на вкладені кошти. Саме тому інвестор вибирає у якості об'єктів для інвестування компанії, здатних забезпечити швидке повернення на вкладений капітал. Інвестор приходить в компанію не назажди, він “проживає” з нею декілька років, спільними зусиллями вирощує її і продає свою частку. І чим більше грошей інвестор виручить від продажу, тим успішніше буде його діяльність [6, с. 1].

Венчурний інвестор потребує отримання права контролю, щоб забезпечити себе від ризику вірогідної відмови підприємця від управління фірмою або отримання ним особистої вигоди. Одним із способів вирішення цієї проблеми є первинне розміщення акцій твореної венчурної фірми. На фондовому ринку для підприємця і венчурного капіталіста існують рівні можливості реалізувати свою мету. Венчурний капіталіст може вигідно продати належний йому пакет акцій у фірмі, а підприємець розподілити великі частки власності між численними акціонерами, тим самим відновивши контроль над розпочатим ним свого часу бізнесом [4, с. 149].

Зазначимо, що венчурний капіталіст разом зі своїм капіталом надає підприємству-реципієнту також консультаційні послуги з питань менеджменту, маркетингу, що відіграє важливу роль у формуванні та реалізації стратегії підприємства, підборі управлінського персоналу. Крім того, венчурний капіталіст для розширення діяльності підприємства-реципієнта використовує власні зв'язки та інформацію про ринок, надає нові ідеї щодо подальшого розвитку такого підприємства.

Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційної діяльності підприємства може передбачати випуск акцій або облігацій підприємства реципієнта. Акції у даному випадку для підприємства реципієнта передбачають втрату частки власного капіталу, й відповідно – контролю над управлінням підприємством. Облігації, у свою чергу, є більш вигідними як для інвестора, так і для підприємства-реципієнта, оскільки існує можливість їх дострокового погашення та є обов'язковим дотримання принципу платності. Позиковий капітал у фінансуванні інноваційної діяльності передбачає отримання банківських або комерційних кредитів, лізинг тощо. Державне фінансування посідає важливе місце у фінансуванні інноваційної діяльності підприємства і передбачає отримання підприємством за собів урядових регіональних фондів та програм, а саме: кошти міжнародних фондів, фонду фундаментальних досліджень і науково-технічних програм

тощо. Самофінансування включає в себе прибуток підприємства, статутний капітал, резервний капітал, амортизаційні відрахування.

Венчурне інвестування як джерело залучення додаткових засобів для розвитку малого і середнього бізнесу, як правило, для венчурних капіталістів – це ризикове вкладення капіталу, яке не передбачає будь-яких гарантій для інвестора. Прибуток у венчурного капіталіста з'явиться тоді, коли він зможе продати свою долю чи пакет акцій за ціною, що значно перевищить його першочергові вкладення. Подвійна природа венчурних інвестицій полягає у тому, що для підприємства, що володіє інноваційним продуктом, вони можуть виступати в ролі власного капіталу (частка в статутному капіталі) чи як залучений капітал (у вигляді зобов'язань за облігаціями) (рис. 1).

В цілому, венчурна діяльність – це достатньо специфічний та ризиковий бізнес. Тому представлені особливості венчурної діяльності обумовляють значний вплив на систему бухгалтерського обліку, які проявляється у формуванні інформації в системі бухгалтерського обліку про венчурні інвестиції у формі групування даних за напрямками венчурної інвестиційної діяльності, стадій, форм фінансування, етапів. Бухгалтерський облік повинен надавати повну та своєчасну інформацію про операції з венчурними інвестиціями з метою прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень в сфері здійснення венчурної діяльності.

Судячи з особливостей і характеристик венчурної інвестиційної діяльності, доцільно визначити основні принципи її обліку, до яких входить:

- формування інформації в системі бухгалтерського обліку, яка передбачає групування даних щодо напрямів венчурної інвестиційної діяльності, стадій, форм фінансування, етапів;
- формування на рахунках бухгалтерського обліку інформації про витрати, понесені в ході здійснен-

ня венчурної інвестиційної діяльності, за місцями їх виникнення, центрами відповідальності та джерелами фінансування;

- формування аналітичних розрізів групування даних бухгалтерського обліку з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Облікова інформація найбільше серед інших видів економічної інформації для бізнесу відповідає критеріям знання, оскільки приватні форми інформації, в яких втілені процеси фінансово-господарської діяльності, система бухгалтерського обліку переробляє в систематизоване уявлення про бізнес, чого достатньо, щоб задовольнити базовий інтерес різних користувачів даних. Інформаційне забезпечення, створення та використання інформаційних каналів затребувані системою управління, яка залежить від якості та виду отриманої інформації. Відповідно, підвищення якості обліково-аналітичної інформації є визначальною умовою формування результативних управлінських рішень. Інтерес представляє інформація, яка об'єднує очікування, запити, завдання та цілі користувачів між собою і з організацією в цілому. Для менеджменту інформація є ключовим ресурсом, який дозволяє працівникам управлінської системи виконувати свою роботу та забезпечує внутрішню і зовнішню оточення інформаційними засобами для ефективних дій [1, с. 13-14].

Висновки з проведеного дослідження. Інноваційна діяльність передбачає, в першу чергу, процес, що спрямований на розробку та реалізацію результатів наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень в новий або удосконалений продукт або технологічний процес, які призначені для використання в фінансово-господарській і/або комерційній діяльності, що здійснюється на підприємствах з різними структурами управління. У свою чергу, структура управління підприємством має вплив не тільки на організацію бухгалтерської служ-

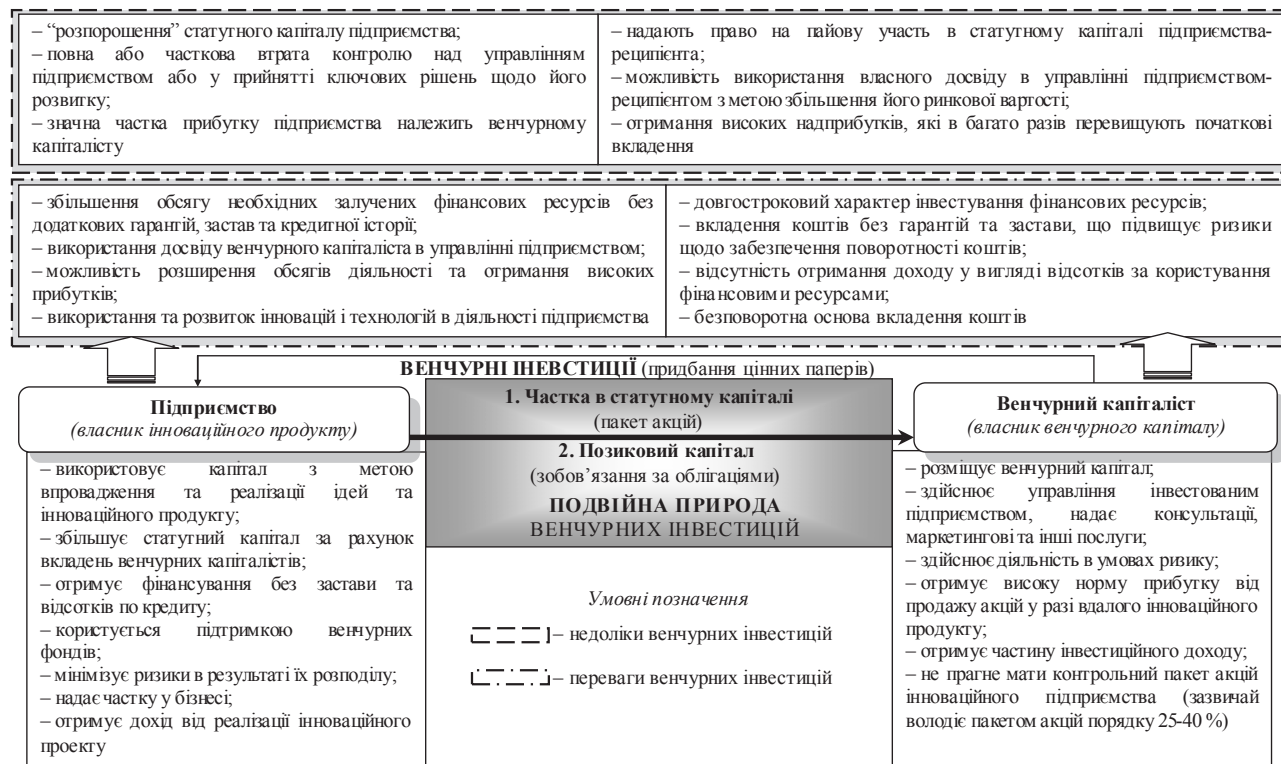

Рис. 1. Подвійна природа венчурних інвестицій в системі бухгалтерського обліку

би, а й в цілому на систему бухгалтерського обліку, в тому числі на бухгалтерський облік інноваційної діяльності.

Ефективність використання венчурних інвестиційних ресурсів безпосередньо пов'язана з раціональною організацією їх обліку. Бухгалтерський облік венчурних інвестицій є досить складною частиною облікової роботи, яка включає різноманітні методи оцінки, обліку, документального оформлення, розкриття інформації у фінансовій звітності. Формування ефективної системи організації бухгалтерського обліку повинно базуватися на певних засадах, зокрема, систематичне здійснення фінансово-інвестиційного аналізу та наслідків впровадження венчурних інвестицій на діяльність підприємства-реципієнта. Створити дієву систему регламентації бухгалтерського обліку венчурних інвестицій, внутрішнього контролю достовірності та якості облікової інформації на рівні підприємства. Забезпечити можливість адекватного управління фінансовими ресурсами та ризиками венчурного інвестування. Перешкоджаючими факторами становлення та розвитку фондового ринку в нашій країні виступає непрозорість показників звітності емітентів цінних паперів, проблеми якості та достовірності інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку. Необхідним є удосконалення нормативно-правового, методичного забезпечення венчурного процесу, організаційних та облікових аспектів інноваційної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Безверхий К.В. Информационный комплекс облікової системи та звітність в Україні [текст] монографія / К.В. Безверхий, Т.В. Бочуля. – К.: "Центр учбової літератури", 2014. – 184 с.
2. Білецька Г.М. Організаційно-економічні аспекти використання венчурного капіталу в інноваційній діяльності підприємств / Г.М. Білецька, Я.Р. Мельник // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник / за ред. І.Г. Ткачук. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. – Вип. IV. – Т. 1. – 285 с. – С. 112-115.
3. Брикова І.В. Венчурне фінансування як ключовий механізм комерціалізації інновацій в межах регіональної інноваційної системи / І.В. Брикова // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: Науковий збірник / За ред. І.Г. Ткачук. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. – Вип. III. – Т. 2. – С. 322-328.
4. Грозний І.С. Модель взаємодії венчурного капіталіста і підприємця на інноваційному ринку України / І.С. Грозний // Научные труды ДОНТУ / Серия: экономическая. – 2005. – Выпуск 100-1. – С. 145-154.
5. Кузьмін О.Є. Венчурні організації у машинобудуванні: види та тенденції розвитку / О.Є. Кузьмін, І.В. Литвин // Актуальні проблеми економіки. / Серія: Економіка та управління підприємствами. – 2009. – № 1 (91). – С. 126-135.
6. Никконен А.И. Венчурный капитал – капитализатор развития инновационной экономики / А.И. Никконен // Всероссийский научный и общественно-просветительский журнал "Инициативы XXI века". – 2010. – № 1. – С. 1-5.
7. Саенко К.С. Инновационный и экологический учет: предпосылки и общие принципы их становления и развития / К.С. Саенко // Аудит и финансовый анализ. – 2007. – № 5. – С. 1-11.

УДК 657.37

Макода С.Л.

кандидат економічних наук,

асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПИТАНЬ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена теоретичним аспектам обліку та формуванню фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. В ній розкрито теоретичні питання, які стосуються проблем обліку на сьогоднішній день. Також, в статті, висвітлені теоретико-методологічні основи формування та складання фінансової звітності.

Ключові слова: фінансові результати, доходи, фінансовий облік, сільськогосподарські підприємства, міжнародні та національні стандарти з обліку.

Макода С.Л. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВОПРОСОВ УЧЕТА ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена теоретическим аспектам учета и формированию финансовых результатов деятельности сельскохозяйственных предприятий. В ней раскрыты теоретические вопросы, которые касаются проблем учета на сегодняшний день. Также, в статье, освещены теоретико-методологические основы формирования финансовой отчетности.

Ключевые слова: финансовые результаты, доходы, финансовый учет, сельскохозяйственные предприятия, международные и национальные стандарты учета.

Makoda S.L. THEORETICAL ASPECTS OF ACCOUNTING FINANCIAL RESULTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES ACTIVITY

The article is devoted to theoretical aspects of accounting and formation of financial results of agricultural enterprises activity. It describes the theoretical issues related to current accounting problems. Also, the article highlights the theoretical and methodological bases of formation and financial reporting.

Keywords: financial results, profits, financial accounting, farmers, international and national accounting standards.

Постановка проблеми. Облік фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств відіграє виняткову роль у зміцненні економічного

потенціалу, конкурентоздатності і соціального статусу сільськогосподарських виробників, поліпшенні умов господарювання і створенні стимулів для росту